

Вінтонів М. О.,

доктор філологічних наук, професор,
виконавач обов'язків завідувача кафедри
української мови та прикладної лінгвістики
Донецького національного університету

КОМУНІКАТИВНІ ВИЯВИ ТЕМИ В СТРУКТУРІ ТЕКСТУ

Анотація. У статті прослідковано основні підходи до розгляду актуального членування тексту в сучасній лінгвістиці. Деталізовано засоби вираження тема-рема-тичних відношень у сучасній українській мові, а також висвітлено основні показники теми й реми в структурі тексту.

Ключові слова: актуальне членування, комунікативна структура, тема, рема, макротема, текст.

Постановка проблеми. Особливості зв'язку між компонентами тексту репрезентують тема-рема-тичні відношення. Аналізу тексту присвячені роботи багатьох учених, зокрема А.О. Акішиної, Н.Д. Арутюнової, Д.Х. Баранника, Ж.Г. Баранова, Р. Барга, Л.С. Бархударова, Н.С. Валгіної, І.Р. Гальперіна, А.П. Загнітка, Р.М. Назара, Л.І. Пац, Т.В. Радзівської, Г.Я. Солганика.

Мета статті – установити закономірності тематизації тексту в сучасній українській мові.

Досягнення мети передбачає розв'язання таких завдань: 1) описати наявні формальні теорії актуального членування речення; 2) випрацювати критерії розмежування тема-рема-тичних відношень у структурі тексту; 3) установити певні варіації порядку слів, не пов'язані з актуальним членуванням, але необхідні для його розуміння, тому що вони накладаються на їхні результати; 4) охарактеризувати тема-рема-тичну структуру тексту в сучасній українській літературній мові; 5) проаналізувати моделі актуалізації тематичної структури в тексті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тексту, як і дискурсу, притаманні такі ознаки: наявність комунікативної мети, прагматичного спрямування, прагматичного завдання. Прочитавши текст, можна кількома реченнями резюмувати весь зміст, тобто виділити його тематичні складники, які й будуть утворювати макротему тексту. Під макротемою тексту маємо на увазі цілісну організацію найглобальніших тем. Велику роль у цьому плані відіграє заголовок (інколи й підзаголовок) тексту, який привертає увагу реципієнта й створює певне тло, на якому вибудовується рема-тичний поступ, саме тому заголовок імпліцитно чи експліцитно має вмещувати в собі головну ідею твору. Він є своєрідною тезою самого тексту, відображаючи у своїй структурі те, що визнається автором тексту як найважливіше, напр.: *Яценюк бере «Батьківщину» в свої руки* (Українська правда від 12.06.2012 р.).

У цьому прикладі тема експлікована, заголовок тут є ключем до того, що відображено в самому тексті: *Лідер «Фронту змін» отримав для своїх людей половину керівних посад в обласних штабах «Батьківщини», а також трьох заступників Олександра Турчинова в центральному штабі.*

Як відомо, саме Турчинов був призначений начальником штабу об'єднаної опозиції на жовтневих виборах. Оскільки список вони формують удвох з Яценюком, він змушений був поділитися повноваженнями. Так, першим заступником керівни-

ка штабу «Батьківщини» став Микола Мартиненко з «Фронту змін» (Українська правда від 12.06.2012 р.).

Саме через заголовок читач намагається виявити можливий тематичний розвиток усього тексту. У цьому йому може допомогати підзаголовок, який містить короткий тематичний план, напр.:

Роксолана

Сулейман

В той день, коли став султаном, він відчув, що віднині час належить йому. В певних межах, звичайно, поки час існує для нього, тобто поки він сам живий. Але в цих межах належить йому неподільно (П. Загребельний).

Безперечно, не завжди заголовок відбиває тему повідомлення, особливо якщо він містить інформацію в метафоричній формі. Напр.: *Любов до пляшки окришила політ* (Молода Галичина від 25.01.1997 р.); *Вогонь задушив її у своїх обіймах* (Експрес від 02.08.1997 р.); *Зайві руки* (Тиждень від 24.11.2011 р.); *Прорвало* (Високий замок від 02.08.2005 р.); *Культура – слово жіночого роду* (Високий замок від 28.01.2006 р.).

У таких випадках функцію тематичного фокуса зазвичай виконує перше речення абзацу чи підзаголовок, напр.:

Культура – слово жіночого роду

Катерина Ющенко обговорила з дружинами дипломатів з Фінляндії, Ізраїлю, Малайзії, Канади, Перу проблеми культурного обміну між нашими країнами (Високий замок від 28.01.2006 р.).

Іноді весь заголовок містить оцінну інформацію, тема тоді розкривається в підзаголовку, напр.:

Бюджет спікер доїть краще, ніж корову...

Стежку в майбутній парламент Володимир Литвин прокладає за кошти платників податків

... Керманч Верховної Ради так зачастив у батьківський край, що його вже охрестили спікером Житомирщини. Ось і цього разу Литвин собі не зрадив: поїхав покрусуватися перед потенційним електоратом Смільчинського району, який є частиною «поміченого» спікером виборчого округу з центром у Новоград-Волинському. Доводити свою «потребу» Володимир Михайлович явився під святковий шумок – День медичного працівника. До свята подарунки прихопив – 130 тонометрів для поліклініки, 63 велосипеди для фельдшерсько-акушерських пунктів району і годинники для передовиків у білих халатах. З «лесapedами», це, спікер, мабуть, муляжних «Канікул у Простоквашині» надивився. Ось і вирішив медиків, як поштаря Печкіна, задобрити. Вони ж чого такі злі були? Бо в них «лесapedів» не було. А тепер є. Значить, за спікерською логікою, мали б подобришати і віддячити «благодетелю» жирною галочкою у бюлетені. Та ще й пацієнтів на путь істини настановити: бачите, мовляв, як нам добродій Литвин у нагоді став... (Високий замок від 12.06.2012 р.).

Уведення в лінгвістику поняття «активізація» створило передумови для дослідження макротем та макрореми як категорій тексту, однією з функцій яких є організація змісту тексту.

Одним із поширених термінів, який використовують в аналізі ролі пропозитивних компонентів у комунікативній структурі висловлення, є термін «прагматична пресупозиція». К. Ламбрехт визначає прагматичну пресупозицію як набір пропозицій, виражених лексико-граматичними засобами висловлення, які, за припущенням мовця, уже відомі слухачеві в момент виголошення висловлення [6].

Під поняттям «прагматична пресупозиція» будемо мати на увазі набір пропозитивних компонентів, відомих слухачеві з його знань про світ, ситуації спілкування чи з попереднього тексту. Водночас приймаємо припущення К. Ламбрехта, що деякі пропозитивні компоненти можуть бути «помітнішими», ніж інші, відомі слухачеві пропозиції, тобто перебувати в центрі уваги слухача в цій точці дискурсу. Уважаємо, що «помітність» таких пропозитивних компонентів може бути зумовлена їхньою важливістю з погляду розгортання тематичної лінії тексту. Індикатором на «помітність» пропозитивних компонентів, їхню тематичність є повтор значень, що містяться в попередньому контексті, і зв'язок з основною тематичною лінією. Семантичний зв'язок між компонентами може бути синонімічним, антонімічним, створюватися спільністю референтної співвіднесеності тощо, напр.: *Що приховують мемуари Юрія Шевельова (Шереха)?* (Літературна Україна від 19.01.2012 р.).

Інтерпретація цього заголовка залежить від наявного когнітивного досвіду реципієнта, від тих пресупозицій, які активуються інформацією заголовка.

Тема тексту може вводитися як через заголовок, так і через підзаголовок; спосіб позначення теми для тема-рематичного структурування тексту не відіграє суттєвої ролі й відтворює стильову манеру автора тексту, метою якої є привернення уваги читачів.

Отже, заголовки й підзаголовки, будучи базовими компонентами тематичної структури тексту, передають схему викладу інформації.

Необхідність реалізації механізму тема-рематичної структури в побудові тексту відображає фундаментальну суперечність між цілісним характером репрезентації предмета комунікації мовцем і неминуче лінійним, послідовним розгортанням цього подання в тексті, де введення кожної нової реми водночас робить попередню рему частиною теми в черговому інформаційному блоці. Тому з розгортанням тексту обсяг виділених компонентів теми постійно зростає. Проте обмеженість обсягу оперативної пам'яті спонукає мовця до економії засобів комунікації, уникання зайвої деталізації в репрезентації теми. Для збереження цілісності тексту достатньо простого переліку рем: *Безпосередньо ця комунікація дає мені можливість спілкуватися з Юлією Володимирівною, отримувати завдання, отримувати побажання і обмінюватися інформацією* (Українська правда від 07.09.2012 р.). Коли текст розрахований на велику аудиторію, де важко спрогнозувати їхню обізнаність у предметі повідомлення, стає неможливим використання еліпсованих тем, напр.: *Глава фракції «БЮТ-Батьківщина» у Верховній Раді Андрій Кожем'якін спілкується з лідером партії «Батьківщина» Юлією Тимошенко раз на тиждень. «На жаль, у нас не так часто виходить спілкування з нашим лідером Юлією Тимошенко, але в мене є така можливість це робити, тому що я, як захисник, маю можливість раз на тиждень відвідувати сьогодні Харків, лікарню, в якій знаходиться (Тимошенко), а до того Качанівську колонію», – уточнює глава фракції* (Українська правда від 07.09.2012 р.).

Що більше підготовлений, відшліфований текст, то більше він насичений напівпредикативними структурами: *Часом якась*

молодиця проворно кидалась з берега, підіймала з трави біленький вузлик, азукаючи або щось наспівуючи, притуляла його до себе, і немовля, причмокуючи, спивало з материних грудей молоко і місячну дрімоту (М. Стельмах); *Чвалувала крутими вуличками, завмираючи від страху, що повернеться з міста туркєня і дожене її, бігла, ховаючись за кам'яними стінами, що заступали вікна будинків, кватилася до північних кафеських воріт, щоб вийти з тісного міста на волю* (Р. Іваничук).

Іншими словами, для розв'язання завдання ефективної комунікації тема-рематична основа висловлення в мові часто підлягає трансформації. Зміна авторського акценту в поданні інформації виявляється на мовному рівні через часові зміщення. Послідовність речень в абзаці й абзаців у тексті відображає ці зміни часовою точкою відліку. Тому видається необхідним розрізнити єдиний часовий план і зміну часової співвіднесеності у вивченні тема-рематичної організації тексту. Наведемо приклад, у якому єдина часова структурна рамка проходить крізь увесь абзац, утворюючи тим самим єдиний часовий простір тексту: *Ліс ще дрімає в передранішній тиші... Непорушно стоять дерева, загорнені в сутінь, рясно вкриті краплистою росю. Тихо навкруги, мертво... Лиш де-не-де прокинеться пташка, непевним голосом обізветься зі свого затишку. Ліс ще дрімає... а з синім небом вже щось діється: воно то зблідне, наче від жаху, то спашне сяйвом, немов од радощів. Небо міниться, небо грає усякими барвами, блідим сяйвом торкає верхечки чорного лісу... Стрепенувся врешті ліс і собі заграв... Зашепотіли збуджені листочки, оповідаючи сни свої, заметушилась у травіцї комахня, розітнулося в гуцині голосне щебетання й полинуло високо – туди, де небо міниться, де небо грає всякими барвами...*

На галяву вискакує з гуцини сарна і, зачарована чудовим концертом, зупиняється, витяга цікаву мордочку до кривавої смуги обрїю, що червоніє на узліссі поміж деревами, і слуха.

Полохливий заєць, причаївшись під кущем, пригина вуха, витріща очі й немов порина ввесь у море лісових згуків... (М. Коцюбинський).

Опис подій автором тексту йде паралельно з плином часу й оформляється через ланцюжок абзаців; спеціальна часова лексика й часові форми дієслова переносять читача в минулий часовий період. Увесь абзацний комплекс може розглядатися як аргументативна частина тексту, яка використана автором для доведення тези, уведеної в першому реченні-зачині. Часова система дієслова виконує в тексті подвійну функцію зв'язку окремих семантичних фрагментів тексту в єдине ціле й водночас поділу сегмента або тексту на семантичні фрагменти. Зміна часового плану є маркером зміни підтеми тексту, що створює темпоральну тематичну перспективу тексту.

Одним із виразників тематичної єдності тексту може бути синтаксичний паралелізм, під яким розуміють фігури мови з одного складного або кількох речень, побудованих на паралельному використанні (повторі) однієї й тієї самої синтаксичної структури з тотожною модальністю, однаковим порядком слів та ідентичним інтонаційним малюнком. Граматичні ознаки паралелізму виявляються в однаковій будові складних речень, а всередині складного – простих, в однаковій кількості членів речення й однотипності їхніх зв'язків і граматичних форм вираження (видо-часових форм дієслів, відмінкових форм іменників тощо) [5, с. 424]. Синтаксичний паралелізм, охоплюючи увесь фрагмент тексту й включаючи кілька абзаців, у комунікативному аспекті виконує функцію тематичного паралелізму, напр.:

Говори, говори...

Що говорити? У сім зеленим морі він має тільки краплину. До кого прийшла гарячка та подушила діти, тому це легше. На іншого зглянеться бог... А в нього аж п'ять ротів, як вітражів, щось треба кинуть на жорна.

«П'ятеро діток голодних чомусь не забрала гарячка».

Говори, говори...

Люди хотіли голіруч землю узяти, а тепер мають: хто їсть сиру, хто копає її в Сибіру... Йому це нічого: рік лунив воші в тюрмі, а тепер раз на тиждень становий б'є йому морду...

«Раз на тиждень б'ють людину в лице».

Говори, говори!..

Як тільки неділя – люди до церкви, а він «на явку» до станового. А все-таки менша образа, як від своїх. Бійшся слово сказати. Був тобі приятель і однопумець, а тепер, може, продає тебе нишком. Відірвеш слово, як шматок серця, а він кине його собакам.

«Найближча людина готова продати».

Говори, говори!..

Ходиш між людьми, як між вовками. Одно – стережеш. Скрізь насторожені вуха, скрізь простягнені руки. Бідний в убогого тягне сорочку із плоту, сусід в сусіда, батько у сина.

«Між людьми, як між вовками».

Говори, говори... (М. Коцюбинський).

Поширеним засобом зв'язку речень у тексті є використання інверсійних структур. Метою інверсії є логічне чи експресивне виділення певного слова або групи слів. Речення з інверсією набуває емоційного характеру, посилюється його експресивність, інтонаційна виразність [1, с. 205]. У тексті інверсія переважно має комунікативну мету – привернути увагу співрозмовника до певного складника висловлення, який є найважливішим для мовця. Проте може бути й засобом корелятивного тематичного зв'язку контактної розташованих речень в абзаці, напр.: *Гули стени. Воли жували літо. Печати ратиць відміряли дні. Туди йшли – як оживало літо. Назад брели по мертвенній стерні.*

Топили серце чумаки у кварти. І, розхитавши гопакон корчму, везли в степах, просмолені, чубаті, важченну сіль, тараню і чуму (Л. Костенко).

Головною метою речень із повною інверсією є привернути увагу реципієнта до певного факту, концентрація висловленої думки, напр.: *Працює система відеонагляду, всі входять до фан-зони контролюють окремі групи охоронців, організовано постійний патруль всередині та ззовні фан-зони (Українські національні новини від 13.06.2012 р.); Б'є три години на міській вежі. Вказівка зачеркнула повне коло. Година вмерла. Але ти скажи: Не проклену кінцевості ніколи. Погасне день, і спеліє ніч, І охолоне повногруде літо. Ти ж не бентежся, не затулою віч, Дивися прямо, гордо і відкрито (Олександр Олесь).*

Складнопідрядні речення з препозитивною підрядною частиною в тексті є виразниками семантичної емоції, тому що в цьому випадку не передбачено вираження емоцій. Підрядна частина таких структур виконує роль тематичної зв'язності з попереднім контекстом і стає маркером текстового зв'язку між реченнями в абзаці або між абзацами, напр.: *Леле, це була Дося Апілат, грушківська молода козачка, яка воювала в холодноярському гайдамацькому полку ще з Василем Чучупакою, і Ворон бачив її, може, разів зо три, але так, не в бою. У бою, казали хлопці, це була сатана, вона рубала з обох рук, ординські голови сипалися, як кавуни, і в найгустішій ворожій лаві за нею залишалася кривава просіка. Ворон мало йняв тому віри, бо яка*

могла бути диявольська сила в тендітному тілі дівчини, хай і гінкому та пружному, але все-таки дівочому тілі, ліпленому не для того.

Що було насправді могутнім у Досі, то це її довга розкішна коса, яку непросто було сховати навіть у глибокій папасі, – Дося заправляла під шапку свій скарб по-факірському якимось особливим фасоном, із таким викрутасом, що Ворон аж рота розкрив, коли це побачив за першої їхньої зустрічі на подвір'ї Мотриного монастиря (В. Шкляр).

Препозитивні тематичні підрядні частини, крім тематичної зв'язності, можуть виконувати й функцію пригадування, активуючи тему з попереднього контексту чи пресупозиції. Зазвичай у таких випадках у попередньому контексті репрезентовано певне загальне поняття, утворене поєднанням часткових, одне з яких і акцентується тематичною препозитивною підрядною частиною. Тема подібних структур не є абсолютно новою, вона опосередковано присутня в передтексті: *Територія між валами саме для таких учень: ями, горби, бур'яни. Щоліта в ямах археологи знаходять собі роботу, на пагорбах кози космічної ери пасуться. Споруда римських чи й ще раниших часів, фортеця давно вже нікого не відлякує. В бійницях гніздяться птахи. На вежах туристи лишають плями своїх автографів. Лише з моря фортеця ще й має вигляд: здалека відкривається морякам її силует на скелястій кручі над лиманом, над білим, виноградним містечком. Є загадковість у вежах її, пам'ять часів, відгомін давніх пристрастей...*

Де колись римлянин чи турок зубами скреготів, тягнувши в укріплення свою розплатану жертву, нині медички весело перебігають між валами, крізь протигазні маски сміються очима до перехожих (О. Гончар).

Отже, підрядні препозитивні частини створюють необхідне тематичне тло для подальшого розкриття інформаційного повідомлення.

Велику роль у маркуванні тематичної зв'язності тексту відіграють і детермінанти, особливо з просторовим значенням, які слугують для включення предметів у просторові межі. У висловленнях такі детермінанти являють собою тему. У художньому творі вони можуть позначати невід'ємні «частини» «цілого», де «цілим» є опис природи, напр.: *В лісі зовсім затемніло. На землі і в повітрі білів сніг та манячили цупкі, замерзлі стовбури дерев, закурених снігом (М. Коцюбинський), або зовнішність людини, напр.: Позаду Грицько. Високий, як батько, дебелий красень. Молодий – років 25. На ньому військовий, старенький френч. На ногах ічаги, на голові набакир кепка, а з-під неї буйний чуб кучерявиться. При боці – ніж, а за плечем новенький дробовик (Іван Багряний).*

Об'єднувати речення тексту в одне ціле можуть і детермінанти, що вказують на місце знаходження: *На північ від нього Бєсва гора, покрита лісом, на південь – заткана маревом рівнина, по якій в'ється полтавський шлях. Обабіч шляху тут, то там мріють у степу хутори, маячать на далеких обрідях, як зелені острови по синьому морю. В центрі села тече річка з дивною, мабуть татарською, назвою – Таишань (Гр. Тютюнник).*

Зв'язність тексту може бути репрезентована не тільки тематичними детермінантами, а й темами, що репрезентують тематичні суб'єкти:

Сірі втомлені очі його трохи глузливо посміхалися, а обличчя було досить наївне і бліде. Пасемко русявого чуба спадає на брову. Він в цивільній одежі, в сніжно-білій решетилівській сорочці, схопленій повище ліктів гумками (Іван Багряний).

У сучасній українській мові в текстах різних стилів тема не обов'язково виражається певним компонентом речення, у багатьох випадках темою тексту є спільна ідея, яка поєднує всі текстові теми й надає йому зв'язності. Макротема тексту не є сумою мікротем кожного з речень, що утворюють текст, проте, ураховуючи той факт, що темою речення є сутність, до якої привернута увага на цьому відрізку тексту, можна припустити, що існує зв'язок між темою речення й темою тексту. Отже, теми речень спільно виражають і беруть участь у розкритті теми тексту, а послідовність складників, що мають тематичний статус, виражає й бере участь у розкритті мікротемі поточного сегмента тексту.

Крім структурно-синтаксичних, у тексті використовують і лексико-семантичні засоби підтримки тематичної лінії, де провідну роль відіграють повтори, які проходять через весь текст або через його відрізки, цементуючи текст у єдину семантико-синтаксичну структуру й реалізуючи певний тематичний рух, зумовлений комунікативним завданням тексту. Напр.: **Карпо Петрович** намагався думати про інше. Хотів себе запевнити, що у нього були важніші справи, над якими треба подумати. Тепер губернатор напевне вижене з служби, а директор виключить Дорю. З холодком в серці він чіплявся за ті неприємні думки, уявляв губернаторський гнів, свої благання, гугнявий директорів голос: «Нам протестантів не треба...» – і чув одночасно, як щось йому заважає, немов камінчик, що попав в чобіт. Отут, під боком, сиділа його власна дитина, замкнувши ворожнечу у серці, з якимсь правом на батька, на його вчинки, і судила, наче чуже, а їй треба було давати відповідь. Фу-ти, ну-ти!.. Се його драгувало. Не міг же він, батько і поліцейський чиновник, якого боялись навіть дорослі, скорятись та каятись перед якимсь шмаркачем. І він знову уперто чіплявся за всякі дрібниці, за розмови з начальством, за неминучі сльози Сусанни і навіть за скалічену ногу коняки – «Не підкував, стерво...», – аби лиш засипати і заглушити те пекуче і непокірне, що мулило всередині, наче гострий камінчик...

А Доря, опустившись та впірнувши в тяжку шинелю, тихо схлипував внутрішнім плачем. Перед його очима все ще гоїдалась чорна фігура. Раз в один бік, раз в другий... «Чекай, – думав він гірко про батька, – будеш ти знати, як я тобі повишусь... Заберусь на горище, здійму свій пояс, і ніхто не побачить...» Йому стало жалко себе. А може б, краще забити Якіма? Прийде Яким до них на кухню і, як звичайно, засне на лаві. Тоді Доря візьме тихенько ножа, наточить... або ні, краще сокиру – і одрубає Якимові голову по самі плечі (М. Коцюбинський).

Виділені повторювані слова використовуються у двох абзацах, водночас здійснюючи тематичний зв'язок як між речення-

ми в абзаці, так і між абзацами. Крім цього, у другому абзаці зміщено акцент на повторюваних словах. Подібні зміни сприяють розвитку й просуванню теми, тому що вони маркують зміщення акценту в тексті.

Висновки. Крім семантичної організації, лексичні повтори забезпечують когезію тексту на формальному рівні. Перспективу подальших наукових досліджень убачаємо в аналізі засобів рематизації тексту.

Література:

1. Багмут А.Й. Інверсія / А.Й. Багмут // Енциклопедія. Українська мова. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. – С. 205.
2. Баранник Д.Х. Текст / Д.Х. Баранник // Енциклопедія. Українська мова. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. – С. 627–628.
3. Баранов А.Н. Коммуникативно-смысловая оппозиция «данное-новое» (метаязык и некоторые положения): дисс. ... канд. филол. наук: спец. 10.02.01 «Русский язык» / А.Н. Баранов. – М., 1984. – 304 с.
4. Валгина Н.С. Теория текста / Н.С. Валгина. – М.: Логос, 2003. – 280 с.
5. Мацько Л.І. Паралелізм / Л.І. Мацько // Енциклопедія. Українська мова. – К.: «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000. – С. 424.
6. Lambrecht K. When subjects behave like objects: an analysis of the meaning of S and O in sentence focus constructions across languages / K. Lambrecht // Studies in Language. – 2000. – Vol. 24. – № 3. – P. 611–682.

Винтонів М. А. Коммуникативные проявления темы в структуре текста

Аннотація. В работе прослежены основные подходы к рассмотрению актуального членения текста в современной лингвистике. Детализированы средства выражения тема-рематических отношений в современном украинском языке, а также освещены основные показатели темы и ремы в структуре текста.

Ключевые слова: актуальное членение, коммуникативная структура, тема, рема, макротема, текст.

Vintoniv M. Communicative manifestations of theme in a structure of a text

Summary. In this paper the basic approach to the actual division of the text in the modern linguistics has been traced. Means to expression of theme-rhematic relations in the Modern Ukrainian language have been detailed, and the main theme and rheme indicators in the structure of a text have been highlighted.

Key words: actual division, communicative structure, theme, rheme, macrotheme, text.